

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 13

Рівне - 2019

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 13. – Рівне: РДГУ, 2019. – 169 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 30 травня 2019 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

систему її цінностей; несе охоронні функції, якщо досвід загрожує психічній рівновазі індивіда.

Стан розвитку емпатійних здібностей студентів-психологів, рівень сформованості в них умінь проявляти альтруїстичну поведінку у взаємовідносинах з оточуючими в цілому впливає на можливість повноцінно та ефективно здійснювати професійну діяльність психолога.

Список використаних джерел:

1. Журавльова Л. П. Психологія емпатії: монографія / Л. П. Журавльова. — Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. — 328с.\
2. Панок В. Основи практичної психології / Панок В., Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. – К. : Либідь, 1999. – 536 с
3. Юсупов І. М. Психологія емпатії. Теоретичні та прикладні аспекти. Автореф. дис. д-ра пс. наук. - СПб., 1995. -81с.

УДК 316.77:[378.016:159.9-051]

ГРУПОВЕ ФОКУСОВАНЕ ІНТЕРВ'Ю У КОНТЕКСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ Савуляк Вікторія, старший викладач, РДГУ

У наш час потужні виробники споживчих товарів і послуг розробляють *банки якісних даних* і в цілому більше довіряють якісному дослідженню. Незважаючи на свою слабку сторону порівняно з кількісними методами – суб'єктивність учасників дослідницького процесу, – якісні методи надають можливість значно збагачувати вивчення реальних процесів, що відбуваються в суспільстві.

Фокус-група являє собою групове фокусоване (напівстандартизоване) інтерв'ю (*ГФІ*), що проходить у формі групової дискусії і спрямоване на отримання від її учасників «суб'єктивної інформації» щодо сприйняття ними різних видів практичної діяльності чи продуктів цієї діяльності, наприклад, матеріали засобів масової комунікації, рекламу, конкретні товари, здійснення тих або інших соціальних, добродійних програм, різноманітних послуг тощо. Займає проміжне місце між спрямованим і неспрямованим інтерв'ю, об'єднуючи сфокусованість на конкретній проблемі першого і свободу форми висловлювань респондентів другого.

Термін фокусоване інтерв'ю з'явився у 1940-х роках у США; його принципи і методики (для індивідуальної та групової роботи) було

розроблено Робертом Мертоном і Гертою Герцог при дослідженні – на замовлення військового відомства – сприйняття матеріалів пропаганди союзників (1956 рік). Термін фокус-група введено пізніше дослідниками реклами. Застосовується у дослідженнях в освіті, сфері охорони здоров'я, маркетингу, при експертизі соціальних програм, у мистецтві і масовій комунікації. Ефективність фокус-груп визначається тим, що умови в них максимально наближені до умов повсякденного спілкування людей, а це сприяє природності їхньої поведінки, щирості, саморозкриттю. Учасники також можуть вільно виявляти свої емоції, оскільки і позитивні, і негативні почуття однаково важливі для дослідження. Як і в реальному житті, на характер сприйняття різних об'єктів впливають не лише самі ці об'єкти, але і думка оточення, котра активно виявляється в умовах вільного групового обговорення, тому дослідник може не тільки зібрати різні думки, але і простежити за процесом взаємовпливу при міжособистісній взаємодії. Порівняно з іншим методами опитування фокус-групи мало витратні, забезпечують досить швидкі результати, оскільки для їх отримання зазвичай буває достатньо проведення чотирьох-п'яти груп (це швидше, ніж при індивідуальному інтерв'юванні, хоча тут легше контролювати учасника).

Зазначений діапазон діагностичних можливостей і сфер застосування ГФІ визначає актуальність загального ознайомлення майбутніх психологів із цим методом і формування у них умінь з його підготовки і проведення. Саме ці завдання ставляться нами при викладанні одного зі змістових модулів «Спецпрактикуму з психології» у студентів 4-го курсу спеціальності «Психологія». Студенти підгрупами з 3-4 осіб розробляють запитання і завдання для інтерв'ювання з обраної ними теми; рекрутують учасників; організують і проводять мінімум дві фокус-групи.

Виконуючи обов'язки модератора ГФІ, студенти вчать контролювати свої вербальні та невербальні реакції, а також володіти технікою «п'ятисекундних пауз» і «прохань про уточнення», та особливо – відмовлятися від оціночних реакцій (навіть коротких відповідей «добре», «правильно», ствердних або заперечувальних кивків головою). Модератор має бути слухачем водночас *безпристрасним*, приховуючи власні почуття у тому разі, коли їх зачепили якісь слова чи дії учасників, і *зацікавленим*, демонструючи здатність розуміти, готовність включитися в обговорення досвіду учасників групи. Модератор групи, котрий висловлює власну думку, часто отримує нещирі повідомлення чи виправдовування або взагалі гальмує перебіг дискусії в групі.

Одне з основних умінь модератора – знання процесів групової

динаміки, підтримування спонтанності з одночасним униканням відволікань від теми. Інші важливі якості: здатність розподіляти увагу, хороша пам'ять, уміння слухати, ясно і чітко виражати свої думки, здатність встановлювати контакт, проявляти ширий інтерес до людей, викликати довіру, створювати доброзичливу атмосферу. Важливими є відчуття часу і почуття гумору. Ще один аспект внутрішньої підготовки полягає у виробленні дисципліни одночасного слухання і обмірковування, уміння перебувати одночасно у минулому, теперішньому і майбутньому, тобто пам'ятати, що вже обговорено, що обговорюється на даний момент, яке запитання буде наступним і, врешті-решт, що усе це дає для обговорення проблеми.

Список використаних джерел:

1. Богомолова Н. Н. Фокус-групи как метод социально-психологического исследования / Н. Н. Богомолова, Т. В. Фоломеева. – М. : Магистр, 1997.
2. Крюгер Р. А. Фокус-групи: Практическое руководство / Р. А. Крюгер, М. Э. Кейси. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2003. – 252 с.
3. Паніотто В. Криза в методах опитування та шляхи її подолання / В. Паніотто, Н. Харченко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2012. – № 1. – С. 3-19.

УДК 316.62-057.875

КОПІНГ-СТРАТЕГІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: ОСОБЛИВОСТІ, ШЛЯХИ КОРЕКЦІЇ Савуляк Вікторія, ст. викладач, РДГУ

В умовах стресу психологічна адаптація людини відбувається, головним чином, за допомогою двох механізмів: копінг-стратегій і механізмів психологічного захисту.

До розуміння поняття копіngu виділяється три підходи. Перший підхід представляють неопсихоаналітики, де копінг-процеси розглядаються як еґо-процеси, в своїй основі спрямовані на продуктивну адаптацію особистості в складних ситуаціях. Функціонування копінг-процесів передбачає включення когнітивних, моральних, соціальних і мотиваційних структур особистості для подолання проблеми. У разі нездатності особистості до адекватного подолання проблеми включаються захисні механізми пасивної адаптації як ригідні,

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Структурний аналіз кар'єрного самовизначення особистості майбутнього психолога	4
Артемова О. Динаміка ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів у процесі професійного навчання.....	6
Базилюк О. Творчий потенціал особистості як передумова її професійної самореалізації	8
Бігун Л. Психологічні особливості формування лідерських якостей у майбутніх психологів	11
Блищик Ю. Психологічні особливості адаптації до шкільного навчання людей з обмеженими можливостями	12
Болюх Т. Формування професійної ідентичності в студентському віці	15
Валага О. Формування Я-образу крізь призму професійної спрямованості у старшокласників	17
Воронко В. Дослідження і корекція перфекціонізму серед студентства	19
Гесаль О. Самоповага як чинник академічної успішності старшокласника	22
Главінська Е.С. Малюноква терапія як ефективний метод подолання агресивності молодших школярів	24
Гойко Я. Переживання як критерій об'єктивації емоційної сфери особистості	25
Головенко А. Психологічна готовність молоді до шлюбу	27
Голубчикова М. Психологічні аспекти сексуальності сучасної молоді	29
Гордійчук К. Експериментальне дослідження психологічних особливостей особистісно-професійного становлення старшокласників	31
Джеджера О. Індивідуальні особливості емоційного переживання студентами екзаменаційного стресу	33
Дідус Т. Феномен смисложиттєвих орієнтацій особистості	35
Євтушок Б. Використання казкотерапії у психологічній допомозі дітям, які переживають горе	38
Забегаліна Д. Основні психологічні детермінанти й чинники виникнення та розвитку тривожності і страху у підлітковому віці	40
Загуляєва В. Особливості міжособистісних взаємин з ровесниками у підлітковому віці	43
Зайцева О. Відмінності у структурі мотивації вибору професії мешканців міст і сіл	44
Зайченко І. Роль комунікативних здібностей у процесі формування особистості старшокласників	47
Зелена І. Соціальна адаптація військовослужбовців та їх сімей	49

Каламбет А. Інклюзивна свідомість людей в сучасному суспільстві	52
Капуцьян Я. Комунікативний вплив ЗМІ як чинник зміни особистісних настановлень	54
Кобзар З. Фактори розвитку агресивності у студентів	56
Ковальчук М. Психологічні особливості самооцінки у студентів	58
Комарніцька О. Психологічні особливості відповідальності у юнацькому віці	56
Корчак А. Психологічні особливості психосоматичних проявів особистості в умовах емоційної напруги	62
Крук С. Психологічні особливості розвитку емоційного інтелекту в юнацькому віці	65
Кужель Н. Корекція аутичного поведінкового спектру проявів методами арт-терапії у дітей з особливими потребами	67
Лавренчук К. Самооцінка як психологічний феномен	69
Максимчук І. Особливості каузальної атрибуції в ситуації міжособистісного конфлікту (на матеріалі дослідження старшокласників)	71
Мартинюк А. Діагностика емоційного стану старшокласників перед ЗНО	73
Мартинюк Т. Дослідження і корекція фрустраційних станів у студентів	75
Мельник А. Індивідуально-стильові чинники переваг у застосуванні способів психологічного захисту	78
Мельник І. Вплив емоційних станів страху на особистість студентів	81
Миколайчук Ю. Основні аспекти вивчення емпатії у психологічній науці	84
Миркун Н. Вікові особливості точності та адекватності міжособистісного сприймання	86
Мислінчук Ю. Психоаналіз чинників формування низької самооцінки у юнацькому віці	89
Михайлова І. Дослідження психологічних особливостей динаміки впливу самосвідомості на ставлення особистості до себе та соціуму	91
Михайлова Т. Індивідуально-психологічні чинники агресивності молодших школярів	94
Новорок А. Психологічні особливості дослідження емоційно-вольових якостей молодшого школяра	96
Остапчук К. Психологічні особливості самооцінки у підлітків	98
Остігова А. Вікові особливості змісту стереотипів соціального сприймання	101
Павлусь В. Психологічні особливості ціннісно-мотиваційної сфери в юнацькому віці	103
Петренко А. Дослідження і корекція конфліктної поведінки серед студентів	105

Петрова-Ніколайчук О. Особливості прийняття рішень старшокласниками в ситуаціях морального вибору	108
Покотило Б. Психологічний супровід інклюзивних дітей	110
Пошковська А. Психологічні особливості креативного мислення молодших школярів	112
Романюк О. Розвиток емпатії практичних психологів в процесі професійного становлення	114
Савуляк В. Групове фокусоване інтерв'ю у контексті практичної підготовки майбутніх психологів	118
Савуляк В. Копінг-стратегії студентської молоді: особливості, шляхи корекції	119
Семенюк О. Психологічні особливості формування мотиваційного компонента моделі підготовки юнаків до трудової діяльності	121
Синчук Т. Психологічні чинники соціально-психологічної адаптації студентів-психологів	122
Сімчук А. Подолання невпевненості в стресових ситуаціях	124
Скалка І. Психологічні особливості розвитку емоційної сфери сучасних підлітків	126
Слабецька Д. Психологічні чинники конфліктів у студентській академічній групі	128
Сочинська Р. Психологічний зміст та структура творчого потенціалу особистості	130
Сукнацька А. Психологічні детермінанти подолання почуття самотності в юнацькому віці	133
Сульжук Т. Захисні механізми психіки у підлітків з девіантною поведінкою	135
Тарадайник Д. Дослідження і розвиток рефлексії у юнацькому віці	138
Хомич В. Фактори формування соціально-психологічного клімату в студентській групі	141
Хомік Т. Теоретичні аспекти проблеми формування стресостійкості юнаків	142
Хрипонюк І. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів	144
Чалайдюк К. Готовність майбутніх психологів до професійної діяльності: теоретичний аналіз проблеми	146
Чмуневич Н. Особливості розуміння феномену свободи в підлітковому та юнацькому віці	148
Шатковська О. Вплив гендерних стереотипів на особливості спілкування сучасної молоді	151

Шахрайчук І. Феномен поняття «ціннісні орієнтації» у психологічній науці	152
Шевлюк В. Психологічні особливості переживання почуття самотності у юнацькому віці	154
Шевчук О. Психологічні особливості прояву сором'язливості у юнацькому віці	157
Шоха Т. Особливості розвитку мотиваційної сфери молодших школярів	160
Шумак Ю. Особливості міжособистісної взаємодії в групах дітей з особливими потребами	162
Якимчук М. Психологічні аспекти прийняття рішень при виборі майбутньої професії студентів-психологів	163

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 13

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 2.06.2019 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 9,7. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету